

A négyzet nézetei

Ruben Östlund:
A négyzet

CSORDÁS LAJOS

2017, svéd–német–francia–dán filmdráma, 142 perc

Ruben Östlund *A négyzet* (The Square) című, idén Arany Pálma-díjat nyert filmjében főszerepet kap a kortárs képzőművészet. A történet egyik szála arról szól, hogy Stockholmban, a modern művészeti múzeum(ként megjelölt királyi palota) előtt egy alkotó a tér burkolatában fehér kockakövekkel és neonfényvel határolt, 4x4 méteres négyzetet jelöl ki, amely „a bizalom és a gondoskodás menedékhelye, aki belép, egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik”. Vajon minek a metaforája ez a műalkotás? A történetben előrehaladva folyton újrafogalmazzuk a választ. Először kézenfekvőnek látszik, hogy a négyzet Európa, melynek határai biztonságot adnak a benne élőknek és az ide menekülőkhöz. Aztán úgy gondoljuk, talán pontosabb, ha azt mondjuk, a négyzet egy idea az eddig tökéletesen meg nem valósult szolidáris jóléti társadalomról. Olykor meg úgy tűnik, a négyzet a demokrácia. A kereszténység. A Nyugat. Vagy ezek eszméje.

A történet főhőse az említett múzeum negyvenes igazgatója, Christian (Claes Bang), akinek egy reggel, munkába menet ellopják a telefonját és a tárcáját, amikor egy segítséget kérő nőt próbál megvédeni agresszív támadójától. Hamar kiderül, hogy a támadás csak kamu volt, arra szolgált, hogy figyelmét elterelve kifosszák. Annál is inkább bántó a dolog, mert Christian cselekvő segítőkészségét kezdték ki. Pedig nem volt könnyű elszánnia magát. Ha passzív marad, mint az emberek többsége, nem kerül pácba. A passzivitás ideiglenesen védettséget adott volna számára.

Christian története paradoxsá válik. Hiszen ő maga, túllépve a szociális fásultságon, vállalja a cselekvést, de pórul jár. Miután maga ered a tolvajok nyomába, kibillen a társadalmi pozíciója által megengedett korrektség kereteiből (íme, a négyzet metafora egy újabb megfejtése), s kicsúszik a talaj a lába alól, lassan, de biztosan fölborítva kényelmes státuszát. Mindeközben pedig mint vezető kurátor az említett, a cselekvő szolidaritásra invitáló műalkotás menedzselésén dolgozik.

Östlund megannyi mulattató situációval karikírozza a helyzetből adódó ellentmondásokat. Megkapja a magáét a kortárs művészet is. Belelátunk, miként zajlik egy kiállítás botránymarketingje, hogy a róla szóló hír átüssze az általános médiáját. Látjuk a hétköznapi múzeumlátogatók riadalmát a modern művészettel való találkozáskor. Magunk is nevetünk, amikor a múzeum egyik installációját, bizonyos Julian Giyoni You have nothing! című művét a takarító tévedésből fölsöpri, mert nem ismeri fel benne a műalkotást. És egyáltalán nem nevetünk, hanem a bőrünkön érezzük a tehetetlenséget, amikor performansz gyanánt egy gorillát utánzó, erőszakos izompacsirta ugrál a díszvacsora terített asztalain, és az úri közönség a legvégsőig bénult marad az agresszióval szemben, mert passzivitásuk megvédi őket.

Képzőművészeti szempontból egyébként érdekes, hogy a forgatás előtt a dél-svédországi Värnamóban Östlund és Kalle Boman producer valóban megrendezett egy kiállítást The Square címmel, s ennek installációi láthatók is a filmben: például az a bizalomszámláló, amely aszerint tereli jobbra vagy balra a múzeumlátogatókat, hogy bíznak-e az emberekben vagy sem. A filmben megjelenített képzőművészek többnyire kitalált alkotók, de Dominic West bevallottan Julian Schnabel amerikai képzőművész-filmdrevező karakterét öltötte magára Julian Giyoni szerepében. A föltakarított alkotás pedig többek közt Damien Hirst esetére emlékeztet (az ő neve többször is eszünkbe jut a vetítés alatt), az egyik művét neki is kidobták egyszer tévedésből Londonban.

Sokkal fontosabb utalás lehet azonban Nicolas Bourriaud, akinek a neve és relációesztétika-elmélete is elhangzik az egyik jelenetben. Hiszen Östlund filmjének középpontjában éppúgy az emberek közötti viszonyok, ezek társadalmi kontextusai állnak, mint Bourriaud művészetfölfogásában. Legalábbis *A négyzet* egyik lehetséges olvasata szerint.

ART MARKET BUDAPEST

NEMZETKÖZI KORTÁRS
KÉPZŐMŰVÉSZETI VÁSÁR

ART MARKET BUDAPEST

**2017. OKTÓBER 12-15.
MILLENÁRIS, BUDAPEST**

MŰVÉSZET 6.200 NÉGYZETMÉTEREN | KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPA VEZETŐ
MŰVÉSZETI VÁSÁRA | MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB KORTÁRS KIÁLLÍTÁSA |
100 KIÁLLÍTÓ KÖZEL 25 ORSZÁGBÓL | 500 MŰVÉSZ, TÖBB EZER MŰTÁRGY
| DÍSZVENDÉG: IZRAEL | ART PHOTO BUDAPEST - FOTÓMŰVÉSZET TELJES
KIÁLLÍTÁSI CSARNOKBAN | INGYENES TÁRLATVEZETÉSEK | SZTÁRMŰVÉSZEK,
MŰGYŰJTŐK, GALÉRIÁSOK 4 KONTINENS RŐL ...

www.artmarketbudapest.hu
www.facebook.com/ArtMarketBudapest

CLAES
BANG

ELISABETH
MOSS

PALME D'OR
FESTIVAL DE CANNES

DOMINIC
WEST

TERRY
NOTARY

„Mesteri módon elkészített,
nagyon vicces film,
hihetetlen képzelőerővel.”
PEDRO ALMODÓVAR

A NÉGYZET

BEMUTATÓ: 2017. OKTÓBER 5.

ICRKOI
FILMI

nka

Co-funded by the
European Union

Creative
Europe
MEDIA

SIGMA
Technologies

Tizenhat éven
aluliak számára
nem ajánlott

16